

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25

**The Learning Management by using the Situation
Confrontation Process and the Yonisomanasikara
Way of Thinking in Schools Under the Office of
Secondary Education Service Area 25**

พระภัทรพล ปณญาวชิโร,
อุทัย วรเมธีศรีสกุล และประยูร แสงใส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Phra Pattarapon Paññāvajiro,
Uthai Woramethisrisakul and Prayoon Saengsai**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, Email: patt.tongtang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ เพื่อศึกษาปัญหา และเพื่อศึกษา
แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 25 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอ
บ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน
61 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบ
สัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าความเชื่อมั่น ส่วนแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยใช้
วิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้

ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ ครูจัดการเรียนรู้ไม่มีความสุข ทำให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียน รวมไปถึงไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มศักยภาพและขาดความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากได้แก่ ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพในการสอนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้แก่ ครูควรมีการออกแบบการเรียนการสอนให้หลากหลายเพื่อนักเรียนจะได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะความคิด รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ รวมไปถึงใช้สื่อเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่ทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ ออกแบบและพัฒนาสื่อนวัตกรรมใหม่ๆ และประยุกต์ใช้สื่อจากธรรมชาติ เช่น แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อลดปัญหาความไม่เพียงพอของสื่อ ให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองในพื้นที่จริง อีกทั้งคอยสนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญในสังคมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้; กระบวนการเผชิญสถานการณ์; วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

Abstracts

The objectives of this research were: to study the conditions, problems and the guidelines for the development and promotion of learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking (analytical thinking) in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25. The population and samples of this study were 61 of secondary school personnel under the Office of Secondary Education Service Area 25 in Ban Fang district, KhonKaen province. The target group included 18 informants. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were: Percentage, Mean, Standard Deviation, Correspondence Index and reliability value. The interview forms were analyzed by using the descriptive method.

The research results were as follows:

The learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in schools under the Office of Secondary Education Service Area 25 in overall was rated at a high level of practice in all studied aspects: learning atmosphere, learning activities and learning contents.

The problems of learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in general were rated at a high level of practice; they are: the teachers organized unhappy learning, causing students to not be interested in studying, including the lack of understanding of the roles and responsibilities, causing lack of expertise in the use of innovative media and information technology. The guidelines for development and promotion of learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in general are that the teachers should develop learning management by the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking continuously to develop the potential and competency in teaching consistently.

The suggestions on ways to develop and promote the learning management by using the situation confrontation process with the Yonisomanasikara way of thinking in schools under the Office of Secondary Education Service Areas 25 are that teachers should have a variety of teaching and learning designs so that students will gain new knowledge; they should organize activities that encourage students to practice their thinking skills, analytical thinking, synthesizing and encouraging students to practice problem solving using Yonisomanasikara way of thinking, including the use of technology media and appropriate and modern equipment suitable for learning management; they should design and develop new innovative media and apply natural media such as learning resources in the community to reduce media inadequacy, having students to study by themselves in the real area, encouraging students to show their talents, aptitudes and interests with actual

measurement and evaluation and use evaluation results to improve teaching methods in order to develop potential learners with knowledge which can be applied to life and can effectively solve problems faced in society in the future.

Keywords: Development And Promotion Of Learning; Management By Using The Situation Confrontation Process; Yonisomanasikara Way Of Thinking (Analytical Thinking)

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในภาวะวิกฤติอันเป็นผลมาจากความอ่อนแอทางความคิด คนไทยจึงเป็นคนเชื่อคนง่าย ถูกหลอกบ่อยๆ ฟังอะไรไม่เคยตรวจสอบความจริง ตีความสถานการณ์ต่างๆ ผิดเพี้ยนไปจากความจริง ขอบโลกเลียนแบบ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อมีปัญหาแก้ด้วยวิธีผิดๆ สภาพสังคมเช่นนี้จึงเป็นสังคมที่ขาดความมั่นคงเปราะบาง และพร้อมที่จะถูกชักจูงไปในทิศทางต่างๆ ผู้คนขาดความมั่นใจ รู้สึกไม่ปลอดภัย ดัชนีความสุขต่ำ ซึ่งเป็นผลของการคิดไม่เป็น มีความหมายรวมถึง การคิดผิด และการไม่คิด ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้ดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข จึงได้มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ และตัดสินใจได้ถูกต้อง การศึกษาจึงเป็นกิจกรรมและกระบวนการเพื่อสร้างสรรค์ และถ่ายทอดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นทั้งวิธีการนำเอาศักยภาพ สมรรถภาพและความสามารถของมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันการศึกษายังเป็นกระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่นที่ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้

การจัดการเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการกระทำกับการคิดวิเคราะห์เข้าด้วยกัน โดยผู้สอนสร้างหรือนำสถานการณ์ด้านต่างๆ มาให้ผู้เรียนได้เผชิญซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้เรียน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการนำความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร มาสรุปประเด็น เพื่อประเมินค่าว่าสิ่งใดถูกต้อง เกิดประโยชน์ ควรหรือไม่ควรแก่การปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ปฏิบัติได้จริง เมื่อมีการเผชิญสถานการณ์และเจอปัญหา วิธีการที่จะใช้แก้ปัญหาที่เผชิญได้ดีที่สุดคือ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขแก่ตัวเราเองและ

ผู้อื่น เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติรู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีระบบ ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และคิดแบบกุศล ทำให้เรารู้จักเลือกรับรู้อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบจากภายนอก คิดใคร่ครวญและพิจารณาอารมณ์ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เป็นผู้มีความรู้ แต่ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการยังคงเป็นปัญหา เพราะกระบวนการเรียนการสอนยังขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ เน้นการสอนที่เนื้อหาโดยให้ท่องจำมากเกินไป ทำให้ขาดการปฏิบัติจริง หรือมุ่งถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาในหนังสือหรือเอกสารประกอบการเรียนมากกว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากปัญหาและแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ทั้ง 2 โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ระเบียบวิธีวิจัย

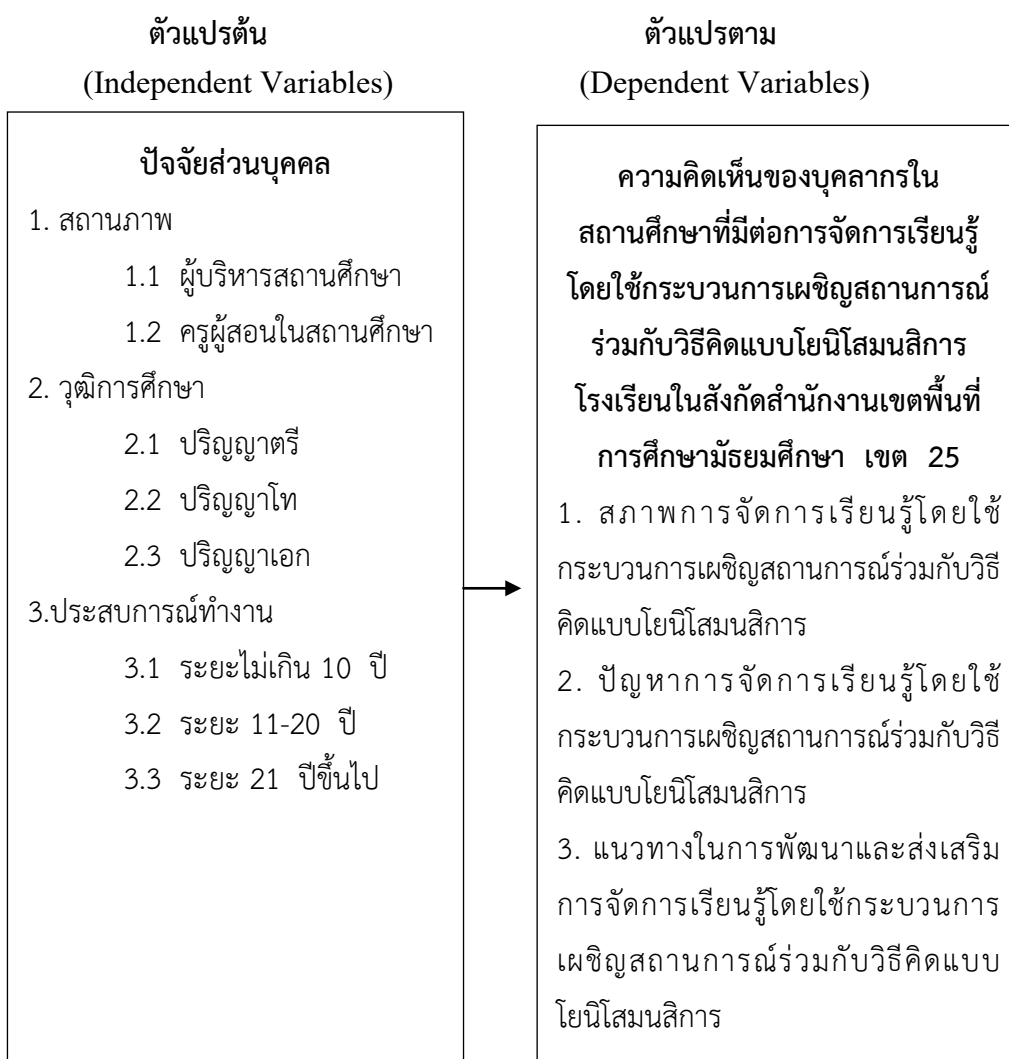
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 61 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้ 1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Congruence IOC) ซึ่งได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ 2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรอื่นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจริง จำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของคอนบาค Cronbach's Alpha Coefficient (Cronbach, L. J., 1990 : 173) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปจากการศึกษาพบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ .982 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่ศึกษาต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (σ)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน จึงนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.31$)

1. สภาพการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.49$) ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน ให้มีความแปลกใหม่ ไม่จำเจ ใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.09$, $\sigma = 0.50$) ครูนำสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงหรือสมมติขึ้น มาเป็นประเด็นในการอภิปรายเพื่อพัฒนาทักษะการคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น รวมไปถึงกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาโดยยึดหลักโยนิโสมนสิการ ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 3.71$, $\sigma = 0.45$) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีขั้นตอนและเป้าหมาย

2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.52$) ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมีความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพเพื่อลดปัญหาความไม่เพียงพอของสื่อต่อนักเรียน และทำให้นักเรียนมีความสุขและสนุกในการเรียน

3. แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ($\mu = 3.90$, $\sigma = 0.46$) การจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ช่วยให้นักเรียนฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจ รวมถึงฝึกการวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสียที่เกิดจากทางเลือกในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าตอบและกล้าแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยผลการศึกษาระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยต้องนำสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง หรือสมมติขึ้นมาใช้ประกอบการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปัญหาการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ และหากพิจารณารายด้านสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ด้านปัญหาการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทำให้นักเรียนมีความสุขและสนุกในการเรียน รวมไปถึงมีความชำนาญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน และปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความอดทน ตรงต่อเวลา วัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างรอบคอบและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตรุณี ญาณวัฒนา (2557 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการโดยวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า กระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หลังการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสูงกว่าก่อนการปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการเปรียบเทียบกระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการของครูผู้สอนระหว่างกลุ่มครูที่ไม่มีการสอบอารมณ์ และกลุ่มครูที่มีการสอบอารมณ์ ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 พบว่า กลุ่มครูที่ไม่มีการสอบอารมณ์ และกลุ่มครูที่มีการสอบอารมณ์มีกระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการไม่

แตกต่างกัน สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ครูผู้สอนที่ได้มีการปฏิบัติ วิชาชีพตามมาตรฐานตามแนวสติปัญญา 4 อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติ หน้าที่ นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของตนเองและการดำรงชีพ รวมทั้งนำ ความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้เพื่อนครู นักเรียน นักศึกษาซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อสถานศึกษา และ สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกาญจน์ วิชาชาติ (2556 : 34-49) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การ ประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนระดับอุดมศึกษา โดย การสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ แต่ ตั้งชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน พบว่า สาเหตุของปัญหาการเรียนมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเจตคติเชิงลบในการเรียน 2. ด้านการมีสมาธิสั้นต่อการเรียน 3.ด้านแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ต่ำทางการเรียน 4. ด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน 5. ด้านบริหารเวลาไม่มี ประสิทธิภาพ จากการวิจัยได้ออกข้อความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ ในการแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนระดับอุดมศึกษา เรียกว่า **FIVE BRANCHES Model** ซึ่งสาเหตุด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ 6 วิธี ได้แก่ วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบ แยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบบรรณสัมพันธ์และวิธีคิดแบบอยู่กับ ปัจจุบัน

2. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ จากการศึกษาค้นคว้า ระดับการปฏิบัติของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญ สถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูมีบุคลิกภาพที่ดี ปฏิบัติ ตัวเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของศิษย์ ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียนให้มีความแปลกใหม่ ไม่จำเจ เช่น จัดให้นักเรียน ทำงานเป็นกลุ่ม หรือการอภิปรายหน้าชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ปลอดภัย ไม่มีสิ่ง สร้างมลพิษแก่นักเรียน และเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา บรรพ สุทธิ์ (2553 : ก) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะ ชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยบรรยากาศ ในการเรียน ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ สามารถที่จะใช้วิธีการสอนที่

เหมาะสม จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยครูควรช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ จะต้องรู้สึกปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ห้องเรียนจะถูกจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนได้รับโอกาสในการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลใหม่ๆ ด้วยตัวเองบ่อยขึ้น นักเรียนจะต้องมีอิสระในการใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองผนวกกับข้อมูลใหม่ที่หามาเพิ่มโดยปราศจากการบังคับของครูผู้สอน

3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น รวมไปถึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และสาระนั้นจากสื่อต่างๆ โดยครูนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือสมมติขึ้น มาเป็นประเด็นในการอภิปราย แล้วให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาโดยยึดหลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยคำนึงถึงแนวทางในการลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร โปสิทธิพิเชษฐ (2557 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาเรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สังคมไทย หลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เรื่องสังคมไทย หลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์มีพัฒนาการสูงขึ้นความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

4. ด้านแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้ทราบว่า ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ที่เผชิญ รวมไปถึงฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจ วิเคราะห์ผลดี ผลเสียที่เกิดจากทางเลือกที่แก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา บรรพสุทธิ (2553 : ก) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน พบว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยบรรยากาศในการเรียน ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถที่จะใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยครูควรช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความรู้สึกหรือร้อนที่จะเรียนรู้ จะต้องรู้สึกปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ห้องเรียนจะถูกจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนได้รับโอกาสในการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลใหม่ๆ ด้วยตัวเองบ่อยขึ้น นักเรียนจะต้องมีอิสระในการใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองผนวกกับข้อมูลใหม่ที่หามาเพิ่มโดยปราศจากการบังคับของครูผู้สอน

5. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้ทราบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีขั้นตอนและเป้าหมาย ครูอธิบายกระบวนการเผชิญการณ์ และแนวทางแก้ไขโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการให้นักเรียนเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมไปถึงสอดแทรกกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด และเน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกาญจน์ วิชานาติ (2556 : 34-49) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ แต่ตั้งชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาการเรียนมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1.

ด้านเจตคติเชิงลบในการเรียน 2. ด้านการมีสมาธิต่อการเรียน 3. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ต่ำทางการเรียน 4. ด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน 5. ด้านบริหารเวลาไม่มี
ประสิทธิภาพ จากการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ
ในการแก้ปัญหาการเรียนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เรียกว่า FIVE BRANCHES
Model ซึ่งสาเหตุด้านความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีคิดแบบ
โยนิโสมนสิการ 6 วิธี ได้แก่ วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบ
แยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบบรรลัสมัมพันธ์และวิธีคิดแบบอยู่กับ
ปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัย เกษม ทาขามป้อม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา
เปรียบเทียบวิธีคิดเป็นปัจจุบันกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า วิธีคิดเป็นมี
พื้นฐานความคิดที่ว่า ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการ คือ ต้องการความสุข วิธีคิดเป็น
วิธีการคิดเพื่อการแก้ปัญหา เมื่อตัดสินใจแล้วลงมือปฏิบัติ คว้าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้า
พอใจก็จะมีความสุข แต่ถ้าไม่พอใจก็หาวิธีใหม่ในการแก้ปัญหาจนกว่าจะพอใจ ส่วนวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบขั้นตอนเพื่อบ่มเพาะพัฒนาด้านความคิด
เพื่อให้เกิดปัญญาโดยการเน้นกำจัดอวิชชา ซึ่งเป็นการคิดนำไปสู่การพัฒนา คุณธรรม
จริยธรรมและศีลธรรม และสามารถพัฒนาเข้าสู่จุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ
พระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการ
ฝึกอบรมปฏิบัติงานเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในการนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมา
ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2 สถานศึกษาควรมีการปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐาน
ความสามารถ ของนักเรียน และก้าวทันเหตุการณ์ปัจจุบันและความเปลี่ยนแปลงของโลก

1.3 สถานศึกษาควรพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเหมาะสมในการ
จัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการประยุกต์ใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อลดปัญหาความ
ไม่เพียงพอของสื่อต่อจำนวนนักเรียน

1.4 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์และคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาด้วยตนเองจากสภาพจริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนมากขึ้น

2.2 ควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยเหมาะสม น่าสนใจ และเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน

2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนแสดงทักษะ ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีกระบวนการหรือวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการนำหลักพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3.2 ควรศึกษาการบูรณาการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระอื่นๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3 ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในการจัดการเรียนการสอนในเขตพื้นที่อื่นๆ ด้วย

3.4 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการด้วย

3.5 ควรทำการวิจัยครั้งต่อไปในเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบการสอนของครูระหว่างการสอนแบบทั่วไป และการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร โบลิตธิพิเชษฐ์. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาเรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดรุณี ญาณวัฒนา. (2557). การพัฒนากระบวนการคิดตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการโดยวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- มณฑนา บรรพสุทธิ. (2553). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน. ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภกาญจน์ วิชานาติ. (2556). การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4 (1), 34-49.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological Testing*. (5th.ed.). NewYork: Harper Collins.